

"Real of unreal":
Representing past in reenactment performance (?)

Úvod

Reenactment či Living History. Dva termíny, ktorých význam sa značne prekrýva a ich nejasná definícia umožňuje aby boli pod touto kategóriou zaradené viaceré fenomény. Reenactment pochádza z anglického slova re (znova) a enact (zahrať) a zahrňuje v sebe viacero rôznych performácií od stredovekých slávností, ktoré bývajú každý rok na Devínskom hrade, cez korunovačné slávnosti v Bratislave a rekonštrukciu obliehania Bratislavy napoleonským vojskom až po rekonštrukcie historických bojových ukážok druhej svetovej vojny. Viac ako presná definícia toho, čo je reenactment, a ako sa líši od Living History ma zaujíma, ako prebieha. Počas výskumu, ktorý som robila na magisterskú prácu som sa zamerala na skupinu ľudí, ktorí sa venujú rekonštrukcii druhej svetovej vojny. Využitím konceptu *kultúrnej biografie* Igora Kopytoff¹ a sociálneho života vecí Arjuna Appaduraia² som vytvorila prierez jednotlivými životnými fázami uniformy (výroba, nákup, použitie v performance a skladovanie/predaj) a analyzovala som, ako sa vytvára a mení význam autenticity v jednotlivých životných etapách, a akí aktéri do vytvárania významu toho, čo je autentické zasahujú a ako.

Ďalšie zmysľovanie nad autenticitou ma doviedlo k otázkam prečo je autenticita podstatná a čo to znamená pre reenactorov a v kontexte spoločnosti? Ide o vymedzenie sa voči mainstreamovej kultúre a demonštrácia svojej identity? Ide o uvedomovanie si samého seba a limitov a možností tela alebo ide o skúsenosť "atrakcie", kde prežitok je komodifikovaný a je predmetom konzumpcie? Je dôvod, prečo to robia edukácia alebo pamäť, spomínanie na historické udalosti či vysporiadanie sa s minulosťou?

1. Autenticita

Ako som už písala vyššie, v magisterskej práci som sa venovala otázke, ako sa konštruje autenticita prostredníctvom materiality a že som sa menej venovala fenomenologickému

¹ Kopytoff, I. 1986. „The cultural biography of things: commoditization as process“. in *The social life of things: commodities in cultural perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.

² Appadurai, A. 1986. „Introduction: commodities and the politics of value“. in *The social life of things: commodities in cultural perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.

aspektu reenactmentu. V poslednej dobe ma myšlienky priviedli k rozširovaniu konceptu autenticity a dôvodu prečo je tak dôležitá či už pre reenacterov alebo pre mňa ako výskumníka. Už som pochopila ako autenticita vzniká a médiuje sa prostredníctvom materiálnych objektov, ale zaujímalo by ma, ako autenticita komunikuje a pôsobí v ďalších diskurzoch. Inšpiráciou bola pre mňa otázka: "Stalo by sa niečo, keby tie ukážky neboli až tak autentické?". Autenticita predstavuje súbor hodnôt, ktoré reenactori vyznávajú. Autenticita tak môže fungovať pre reenacterov ako totem, ako ho popisoval Émil Durkheim³. Autenticita tak môže byť chápaná ako totemistický princíp, ktorý je materializovaný v autentických replikách a udržuje sa prostredníctvom interakcií počas performance i mimo nej. Durkheim vníma totem ako symbolom, ktorý prináleží spoločnosti a dáva jeho členom skupinovú identitu. Prostredníctvom uctievania totemu tak spoločnosť uctieva najmä seba samú a reprodukuje kolektívne skutočnosti. Dva dôsledky z toho plynú pre ďalšie štúdium reenactmentu: 1. autenticita ako totemistický princíp nám pomáha chápať z fenomenologickej perspektívy ako si reenactori vytvárajú svoju každodennú realitu a aký zmysel jej dávajú 2. ako funguje vyjednávanie toho čo je autentické v rámci skupiny reenacterov. Autenticita môže pre každého znamenať niečo iné, a práve jej vytváranie na úrovni jednotlivca môže objasniť, ako sa myšlienky autenticity a hodnôt, ktoré reprezentujú sa dostávajú do širšieho povedomia a spoluvytvárajú obraz minulosti a ako vznikajú rozkoly v rámci vnímania toho, čo je autentické.

2. Embodiment a priebeh performance

Materialita bola ústredným koncepčným rámcom magisterskej práce a už menej priestoru som venovala samotnej performatívnej časti reenactmentu. V ďalšej fáze výskumu sa chcem venovať komunikačnej rovine performance a fenomenologickému prístupu k prežívaniu minulosti a akú úlohu v ňom zohráva embodiment (vtelenie/stelesnen?). Zaujímá ma, ako prebieha vcit'ovanie sa do minulosti počas performance. Nikto z reenacterov nikdy nezažil druhú svetovú vojnu, ani žiadnu inú vojnu. Pre samotných aktérov ide o uvedomenie si samého seba, limitov a možností tela a ide o skúsenosť "atrakcie"

Analýzou komunikačnej roviny performance by som chcela zistiť, ako sa vytvárajú common sense a cultural patterns⁴ na individuálnej úrovni a ako sa dostávajú na kolektívnu úroveň a tam sa vyjednávajú. Tým, že pochopím proces embodimentu pochopím, čo presne pre nich

³ Durkheim, É. 2002. *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii*. Praha: Oikoymenh.

⁴ ako ich popisuje Alfred Schuetz v texte *The Stranger*: [\(odkaz\)](#)

znamená autenticita a ako vymedzuje voči "mainstreamu". Umožní mi to pochopiť, prečo vznikajú rozkoly medzi jednotlivými historicko-vojenskými klubmi v otázkach autenticity či smerovania reenactmentu. Preto je dôležité brať do úvahy, že reenactment ako performance je súčasťou širšieho diskurzu v zobrazovaní a interpretácii minulosti.

3. Vizuálna reprezentácia minulosti.

Vizuálne prezentácia reenactmentu (obzvlášť na FB) vytvára obraz vznešeného vojaka, ktorý čelí krutým bojovým podmienkam a zároveň romantizuje jeho "každodennosť v zákopoch" alebo ho prezentuje v dramatickom svetle. Mnohokrát vytvárajú fotografie, ktoré pôsobia ako dobové. Vytvárajú tak vlastný obraz histórie, vlastnú minulú realitu. Aký je vzťah minulosti a prítomnosti? Ako môže byť autentické zobrazenie minulosti v súčasnosti? A je to autentické, aj keď vedia že sú v súčasnosti? Ako funguje/ aká je rola minulosti v ukážke, lebo sú si vedomí toho že minulosť nemôže byť zopakovaná. Aké hodnoty sa reprezentujú v obraze minulosti?

4. Výskumné pole a metódy

Výskum bude prebiehať v Česku a na Slovensku. Budem sa zúčastňovať verejných a súkromných reenactment ukážok ako aj súkromných príprav a klubových stretávaní. Hlavným zdrojom dát je dlhodobý etnografický výskum medzi reenactormi (ľudia, ktorí sa venujú rekonštrukciám historických bojov) a bude nadväzovať na výskum z magisterskej práce. Zber kvantitatívnych dát bude prebiehať viacerými metódami a bude nadväzovať na antropologickú tradíciu. Dôležitým druhom dát budú zápisky z pozorovania a zúčastneného pozorovania vo výskumnom teréne (návšteva ukážok, zúčastňovanie sa oficiálnych klubových stretnutí, či priama participácia v ukážke ako historická osoba v civile). Druhá dôležitá metóda zberu dát bude použitie naratívneho interview. Táto metóda nám umožní pochopiť ako reenactori konštruujú obraz samého seba vo vzťahu k objektom, ktoré využíva počas performance a pomôže odhaliť aké detaily aktér z významňuje a čo považuje za autentické, a čo nie. Aktéri, s ktorými chcem robiť hĺbkové naratívne rozhovor, budú pochádzať z viacerých historicko-vojenských klubov. Budú mať zastúpenie aktéri, ktorí sa venujú nemeckej, sovietskej, rumunskej, československej armáde.

4.2 Prehľad metód

- zúčastneného pozorovania ukážok (možnosť zúčastniť sa ukážky ako dobový civilista alebo rádiová spojovateľka)

- semi-štrukturované a naratívne rozhovory s reenactormi (organizátori akcií, riaditelia klubov, členovia klubov, diváci,)
- analýza legislatívnych dokumentov,
- analýza internetových stránok klubov
- analýza FB stránok a komunit
 - analýza vizuálnych príspevkoch ako fotografie a videá, ktoré reenactori sami zverejňujú - príklad, aké témy sa najčastejšie vyskytujú: (prežitie extrémnych podmienok/ "umelecké", dramatické fotky, ktoré pôsobia dobovo/romantizujúca každodennosť vojaka/ vojak a alkohol/vojak a zbraň/vojak v akcii, počas paľby/
- mediálne reportáže a komentáre k nim.

Bibliografia

Appadurai, A. 1986. „Introduction: commodities and the politics of value". in *The social life of things: commodities in cultural perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.

Durkheim, É. 2002. *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii*. Praha: Oikoymenh.

Kopytoff, I. 1986. „The cultural biography of things: commoditization as process". in *The social life of things: commodities in cultural perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.